

VACLOVAS MALIŠAUSKAS

Ekonomistas, ekonominio žemių vertinimo Lietuvoje teorijos kūrėjas, su kitais parengė žemės ūkio naudmenų, miškų, vandens išteklių, žuviniais tvenkinių, rekreacinių gamtos išteklių ekonominio vertinimo metodikas ir skales (pagal jas sudaryti atitinkami kadastrai).

Gimė 1918 m. sausio 15 d. Albinavos vienkiemyje, Aukštadvario valsčius Trakų apskritis. Mirė 1996 m. kovo 7 d. Vilniuje, palaidotas Antakalnio kapinėse.

Vaclovas, remiamas brolių, iki 1935 m. mokėsi Aukštadvario pradinėje mokykloje ir progimnazijoje, trejus metus gyveno vaikų prieglaudoje. Nuo 5-osios gimnazijos klasės mokėsi Kauno „Aušros“ bei jėzuitų gimnazijose ir savarankiškai vertėsi pamokomis. 1939–1940 m. V. Mališauskas studijavo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakultete. Jį perkėlus į Vilnių, 1941–1943 m. studijavo Vilniaus universiteto (VU) Teisės mokslų fakultete ir gavo teisininko diplomą. 1943–1944 m. dirbo teismo praktikantu advokato teisėms įgyti. Karo metu padėjo gelbėti nuo vokiečių žydus brolio ir sesers sodybose Albinavos apylinkėse. V. Mališauskas 1943 m. iki VU uždarymo studijavo Ekonomikos mokslų fakultete. Atkūrus VU, baigė Prekių mokslo specialybės kursą ir 1947 m. įgijo ekonomisto kvalifikaciją. 1944–1946 m. dirbo Vilniaus vid. Ekonominėje mokykloje direktoriaus pavaduotoju mokslui. 1945 m. mirė jo motina, brolis buvo įkalintas Vorkutoje. 1949–1951 m. sesuo ir trys broliai su šeimomis ištremiti į Sibirą.

1947 m. V. Mališauskas buvo priimtas į Mokslų akademijos (MA) Ekonomikos instituto (EI) aspirantūrą. 1950 m. paskirtas EI jaunesniu moksliniu bendradarbiu, apgynė disertaciją ir įgijo ekonomikos mokslų kandidato laipsnį. Nuo 1952 m. dirbo EI vyresniu moksliniu bendradarbiu (vyr. m. b.). 1956 m. jam suteiktas žemės ūkio ekonomikos vyr. m. b. vardas, tapo EI

Žemės ūkio ekonomikos sektoriaus vadovu. 1963 m. patvirtintas Gamybos rentabilumo ir ūkiskaitos sektoriaus vadovu. 1964 m. apgynė ekonomikos mokslų daktaro disertaciją apie žemių ekonominį vertinimą. 1968 m. paskirtas EI Gamtos resursų ekonominio vertinimo sektoriaus vadovu. 1980 m. tapo Gamtos išteklių ekonominio vertinimo skyriaus vedėju. 1988–1992 m. dirbo EI direkcijos patarėju.

Mokslinių darbų pagrindinės sritys: žemės ūkio ekonomika, gamtos išteklių ekonominis vertinimas, aplinkosaugos problemos. „Akad. V. Mališauskas iki mirties dirbo Lietuvos mokslų akademijos Ekonomikos institute, vadovaudamas tam pačiam sektoriui. Iš pradžių jis nagrinėjo žemės ūkio mechanizacijos klausimus, – rašo prof. Antanas Poviliūnas straipsnyje „Akademikas Vaclovas Mališauskas ir jo mokslinis palikimas (90-ąsias gimimo metines pažymint)“, 2008 m. paskelbtame leidinyje „Žemės ūkio mokslai“. – Maždaug po penkmečio iš spaudos išėjo jo monografija, skirta žemės ekonominio vertinimo, šio vertinimo panaudojimo žemės ūkio ir jo įmonių veiklos ekonominės analizės reikalams. 1970 m. buvo paskelbtas Lietuvos žemės kadastras, parengtas vadovaujant Vaclovui Mališauskui. Jame buvo susisteminti visų rajonų ir ūkių suvestiniai duomenys apie atskirų žemės naudotojų žemės kiekį, kokybę, našumą, pajamingumą. Vėliau jis atlieka lyginamąjį Baltijos šalių ir Baltarusijos žemių ekonominį įvertinimą [...] Įkvėptas žemės ekonominio vertinimo pasisekimo, Vaclovas Mališauskas ėmėsi kitų gamtos išteklių ekonominio vertinimo. Į šį vertinimą jis įtraukė ne tik savo sektoriaus, bet ir kitų organizacijų darbuotojus. Darbo rezultatai paskelbti leidiniuose: „Lietuvos TSR miškų ištekliai ir augimvietės“ (1972), „Miško žemių ekonominis vertinimas“ (1975), „Miškų kadastro sudarymas ir panaudojimas“ (1978), „Rekreacinių išteklių naudojimas ir vertinimas“ (1985), „Žuvivaisos tvenkinių ekonominis vertinimas“ (1976), „Vandens išteklių naudojimo gerinimas“ (1980).

V. Mališauskas buvo šių leidinių sudarytojas arba atsakingasis redaktorius. Darbo sudėtingumą sudarė tai, kad labai skyrėsi gamtos išteklių vertinimo objektas ir kriterijai. Todėl moksliniu ir ypač metodiniu požiūriu šių gamtos išteklių vertinimas nėra užbaigtas. V. Mališausko darbuose jie jau nebuvo tokie reikšmingi kaip žemės, naudojamos žemės ūkyje, ekonominis vertinimas, jo panaudojimas. Institutas sektorių panaikino 1992 m. Taip baigėsi keturiasdešimtmetį (1952–1992 m.) trukusi produktyvi sektoriaus mokslinė veikla, kurios indėlis į agrarinės ekonomikos mokslą turi išliekamosios reikšmės.“ V. Mališauskas produktyviai vykdė aktualias kompleksines programas. Išugdė didelį mokslinių darbuotojų kolektyvą – buvo keliolikos kandidatinių disertacijų vadovu. Šiais darbais jis pelnytai užsitarnavo svarų mokslinį autoritetą ir buvo gerai žinomas Lietuvoje bei už jos ribų. Vienas ir su bendraautoriais parengė per 120 mokslinių publikacijų, iš jų daugiau kaip 25 yra knygos (bendra apimtis per 220 spaudos lankų), be išvardytų, dar paminėtina „Žemės ekonominis vertinimas ir jo panaudojimas“ (su J. K. Vaitiekūnu, 1963), „Melioracijos ekonominis efektyvumas“ (1970), gamtos išteklių vertinimo darbus V. Mališauskas apibendrina monografijoje „Racionalus gamtos išteklių naudojimas“ (1985). Paskutinę monografiją „Gamtos išteklių naudojimas ir apsauga“ parašė sunkiai sirgdamas ir išleido 1993 m.

padedant Kanados vyriausybei ir Aplinkos apsaugos departamentui. Jose aprašė gamtos išteklius, jų naudojimą, ekonominio vertinimo principus, kadastrų sudarymą. Paskelbtos kolektyvinės monografijos, iš jų dar minėtina „Žemė ir gamyba“ (1977), „Gamyba ir gamtosauga“ (1986), „Vandens ūkio ekonomikos stiprinimas“ (1989), „Lietuvos miškų kadastras“ (1990) rengimo vadovas ir bendraautoris.

1965 m. V. Mališauskui buvo suteiktas Lietuvos nusipelnusio ekonomisto vardas. 1966 m. skirta LSSR valstybinė premija 1967 m. suteiktas profesoriaus vardas. 1968 m. išrinktas LMA nariu korespondentu. 1978 m. suteiktas Lietuvos nusipelnusio mokslo veikėjo vardas. 1979 m. skirta antroji LSSR valstybinė premija. 1980 m. išrinktas MA tikroju nariu (ekonomika). 1981 m. tapo MA Visuomenės mokslų skyriaus biuro nariu. V. Mališauskas buvo nepartinis. Tikėjo gamta, žeme, mokslu ir šeima.

2018 m. sausio 16 d. LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų bei Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriai surengė Vaclovo Mališausko 100-ųjų gimimo metinių minėjimą. Buvo atidengta šeimos lešomis įrengta V. Mališausko atminimo lentą ant namo Vilniuje Vykinto g. 27, kur akademikas gyveno ir dirbo 1971–1996 m., aplankytas kapas. Mokslų akademijoje įvyko atminimo popietė, kurioje veikė akad. V. Mališausko giminės relikvijų ir darbų paroda „Nuo riterio iki akademiko“. Relikvijas paveldėjo iš Tėvo ir surinko bei parodą pristatė sūnus, buvęs VGTU prof. Vacius Mališauskas. Buvo pateikti giminės herbas ir vėliava, bajorystės patvirtinimo, žemės pirkimo, žydų gelbėjimo, studijų VU baigimo, disertacijų gynimo, mokslo laipsnių ir garbės vardų suteikimo, valstybinių apdovanojimų dokumentai ir ženklai. Akademiko knygas ir nuotraukas, biografiją ir bibliografiją parodai pateikė LMA Vrublevskių bibliotekos Komunikacijos skyriaus bibliotekininkė Rūta Kazlauskienė ir vedėja Inga Berulienė. „V. Mališauskas nuo vaikystės mėgo žaisti šachmatais ir net buvo LMA šachmatų čempionu. Nemažai keliavo su linksmomis nuotykiomis mokslo reikalais ir poilsiaudamas. Norėjo ir mokėjo su užmoju dirbti stambius namų ūkio darbus – statyti, sodinti, dažyti, kurių rezultatai greitai pasimatydavo, bet nemėgo smulkmenų. Šie būdingi charakterio bruožai stipriai pasireiškė ir akademiko V. Mališausko moksliniame darbe,“ – prisimena sūnus prof. Vacius Mališauskas.

Parengė LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus mokslinė sekretorė Aurika Bagdonavičienė, prof. dr. Vacius Mališauskas

Naudoti šaltiniai:

1. Asmens byla, LMA archyvas.
2. LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus archyvinė medžiaga.
3. https://lt.wikipedia.org/wiki/Vaclovas_Mališauskas
4. Poviliūnas A., „Akademikas Vaclovas Mališauskas ir jo mokslinis palikimas (90-ąsias gimimo metines pažymint)“ / Žemės ūkio mokslai. 2008. t. 15. Nr. 2. P. 59–61 <http://mokslozurnalai.lmaleidykla.lt/publ/1392-0200/2008/2/59-61.pdf>
5. Mališauskas V. Žymius mokslininkus prisimenant. Vaclovui Mališauskui – 100 / LMA žinios http://www.lma.lt/uploads/files/LMA_zinios_2018_02_internetui_1.pdf
6. Naudotasi prof. dr. Vacius Mališauskas, akademiko sūnaus, Vilniaus Gedimino technikos universiteto profesoriaus, pagal LMA archyve esančią Vaclovo Mališausko, Igno s., bylą 2016-09-20 atstatytus duomenis skelbta informacija.

Akademiko Vaclovo Mališausko nuotrauka iš šeimos archyvo